

“Als ik door dit boek blader, valt me op dat álles behandeld wordt.”

Door: Eline Stolp

Kunstdocente Eline Stolp sloot vorig schooljaar af met een verdrietige mededeling aan haar mentorklas: het kindje in haar buik bleek niet levensvatbaar. Opeens was ze zelf ook een ervaringsdeskundige, zoals Kanamori ze uitnodigt in zijn klas. In dit artikel bespreekt Eline de relevantie van zijn werk voor het voortgezet onderwijs: “Wat ik bij Kanamori zag, had rechtstreeks betekenis voor hoe ik mijn kinderen de volgende dag wilde benaderen.”

Drie keer 'misschien'

Ik begon mijn artikel door eindredacteur Geert Bors deze column toe te sturen. Hij wees me subtiel op de drie 'misschiens' in de laatste alinea: "Je zou dat kunnen lezen als exemplarisch voor hoe goed een vo-docent (die haar leerlingen een stuk minder frequent ziet dan een po-leerkracht) een groep kinderen uiteindelijk kan kennen." Met andere woorden: wat betekent de factor 'tijd' voor de relatie tussen een vo-leraar en een klas?

Die drie keer 'misschien' wijst er wellicht inderdaad op dat tijd een andere rol speelt. Het is minder voor de hand liggend om een persoonlijk band met leerlingen op te bouwen in het voortgezet onderwijs. Hoewel ik gelukkig ook heel veel collega's ken, waar de relatie juist wel op de eerste plek komt, klopt het dat het moeilijker is om de

leerlingen helemaal te doorgronden. Vaak weet ik niet hoe dingen bij ze binnenkomen. Een van de manieren die wij gebruiken om hiermee om te gaan is een voor- en nabespreking houden. Elke dag begint en eindigt met een uitwisselmoment tussen alle docenten die op een dag met de jaargroep te maken hebben. Zo weet je hoe het er bij de collega's in het lokaal aan toegaat, en hoe bijvoorbeeld je mentorklas in andere lessen wordt ervaren.

Laatst stelde ik voor om ook tussen de middag even uit te wisselen - je kunt het goed aan een klas merken, wanneer ze daarvoor een toets, workshop of ruzie hebben gehad. Een collega zei toen: "Je kunt het ook gewoon aan de klas vragen, hè?" Sindsdien begin ik steeds meer middaglessen met een kringgesprek om de sfeer te peilen en de leerlingen gelegenheid

te geven hun ei kwijt te kunnen. De verschillen blijven, maar binnen die kaders doen we het maximaal mogelijke om te investeren in relatie.

Alles verbonden met alles

Als ik weer door Kanamori's boek blader, valt mij vooral op dat *alles* behandeld wordt: aardrijkskunde, biologie, scheikunde, kunst, wiskunde - het ene is amper van het andere te onderscheiden, alles verbonden door een liefde voor het leven. Neem bijvoorbeeld de passage over voedsel. Onder de titel "Wij hebben ons leven te danken aan andere levens" begint Kanamori erover hoe narrig hij wordt als kinderen de waarde van het eten op hun bord veronachtzamen. Hij schrijft:

Al op de eerste dag van het nieuwe schooljaar wordt er netjes omgegaan met alles wat met voedsel te maken heeft. Dat begint met de omgang met het voedsel. Eerst onderzoeken we alle ingrediënten. Bij alles vraag ik wat het is. Als de kinderen dan "voedsel" antwoorden, zeg ik: "Dat is van ons uit gezien voedsel, toch?" Daarna gaan we goed kijken naar wat het nou eigenlijk is.

"Een ei is wat de kip heeft gelegd als haar volgende baby."

"De koe heeft melk om haar baby te voeden."

"En rijst? Dat is het zaad dat een volgende rijstplant moet worden, dus ook dat is een baby."

"En prei? Prei is een deel van het plantenlichaam."

Zo wordt alles één voor één ontleed. Als je er op deze manier naar kijkt, begrijp je dat we in één maaltijd soms wel meer dan twintig levens verorberen. Dit onderzoek doen we een

week lang. Zo komen ze te weten dat ze zelf een enorme hoeveelheid levens opeten.

Een jongen uit de derde klas zei het volgende: "Ik was er zo verbaasd over dat er in één enkele maaltijd wel 21 verschillende dingen zitten die met leven te maken hebben: ei is een bron van leven, dingen als vis en wortel zijn zelf leven, melk is iets om leven mee groot te brengen; echt onvoorstelbaar."

En Yuji, een jongen uit de vijfde klas, schreef het volgende: "Ik kom er nu achter dat wij eigenlijk elke dag het leven van andere wezens opeten. En de meeste van die levens worden uit de aarde geboren. Dus eigenlijk eten mensen aarde! Of nee, die andere wezens leven ook dankzij de aarde."

Uit: *Levenslessen van meester Kanamori*, p.40-42

Wat een fijn boek. Ik zou nog honderd andere passages kunnen citeren. Maar terug naar de relevantie voor het voortgezet onderwijs: door de aard van het eindexamen en de docentenopleidingen (ieder zijn eigen expertise) zijn vo-leraren vrijwel gedwongen om mee te doen aan de fragmentering van ons wereldbeeld. Dat zit mij meer dwars dan de factor 'tijd'. Ook hier proberen we op onze school het maximale te doen: waar mogelijk werken wij bijvoorbeeld vakoverstijgend. Ik kan de leerlingen vertellen over de samenhang, maar het echt dagelijks laten ervaren zoals Kanamori doet, is amper te evenaren. Ik hoop dat leraren in het basisonderwijs hier meer gelegenheid voor kunnen vinden, want ik gun het ieder kind.

Een volgende stap zou kunnen zijn om met de leerlingen een gezamenlijke start en afsluiting te doen, zoals wij nu met de docenten doen. Dat kan ze helpen om dingen op hun plek te laten vallen en om de dag ontspannen te ervaren. Er zijn roostertechnisch vast nog wat hobbels te nemen, maar het is voor docenten essentieel om te blijven dromen en idealen na te streven. Dat geeft je de energie om, ondanks de dwarsliggers 'tijd' en 'fragmentering', te doen wat nodig is. Met Kanamori's *Levenslessen* in de hand. ■

Eline Stolp
Kunstenaar en docent op UniC, Utrecht
elinestolp@gmail.com